

- В. И. Логинова, Т. И. Бабаева, Н. А. Ноткина и др.; Под ред. Т. И. Бабаевой, З. А. Михайловой, Л. М. Гурович: Изд. 3-е, переработанное. – СПб.: Детство – Пресс, 2007. – 244с.
2. Сомкова О. Н. Образовательная область «Коммуникация». Методическое пособие по программе «Детство». – СПб.: Детство – Пресс, 2012. – 208 с.
3. Филочева Т. Б., Чиркина Г. В., Туманова Т. В. Программы дошкольных образовательных учреждений компенсирующего вида для детей с нарушениями речи «Коррекция нарушенной речи». – М.: Просвещение, 2008.

УДК 371.13:371.125:376.1:81:37.014.63

Л. Л. Стахова

кандидат педагогических наук,
старший преподаватель кафедры логопедии,
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка,
учитель-логопед вищої категорії
КУ Сумський НВК №9 «Веснянка»

ПРАКТИКА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА ДНЗ В УМОВАХ МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ

У статті розглядається проблема розвитку професійної компетентності учителя-логопеда дошкільного навчального закладу в умовах методичного об'єднання.

В статье рассматривается проблема развития профессиональной компетентности учителя-логопеда дошкольного образовательного учреждения в условиях методического объединения.

The article considers the problem of development of professional competence of the teacher-logopedist pre-school educational institutions in the conditions of the methodological Association.

Ключові слова: професійна компетентність, професійне середовище, методична система, методичне об'єднання.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, профессиональная среда, методическая система, методическое объединение.

Key words: professional competence, professional sereda, methodical system, methodological association.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку системи освіти по новому розглядаються теоретичні і методологічні підходи до організації процесу підвищення кваліфікації й професійного розвитку педагогів. Завданням логопедичної роботи стає соціальна адаптація й інтеграція дитини, що має мовленнєве порушення, у середовище однолітків [4]. Обов'язком вчителів-логопедів дошкільних навчальних закладів є попередження переходу мовленнєвих порушень у хронічні форми, а також попередження наслідків мовленнєвої патології. Отже, потребує пильної уваги завдання відповідності професійної компетентності логопедів ДНЗ сучасним вимогам суспільства й системі освіти, що визначає особливу роль методичних служб, орієнтованих на підтримку процесу професійного розвитку вже працюючих фахівців.

Методична служба – це сполучена ланка між діяльністю педагога (учителя-логопеда), державною системою освіти, психолого-педагогічною наукою, передовим педагогічним досвідом, що сприяє становленню, розвитку й реалізації професійного творчого потенціалу педагогів [1].

Організація методичних об'єднань повинна відповідати сучасним вимогам педагогіки. Розвиток професійної компетентності вчителя-логопеда найбільш ефективно протікає в професійному середовищі. Із цих позицій вбудовування педагогічних впливів системи професійної компетентності в умови реальної педагогічної практики забезпечує найбільш високу результативність.

Аналіз останніх публікацій. На сучасному етапі розвитку системи освіти з'являються нові теоретичні та методологічні підходи до організації процесу підвищення кваліфікації учителя-логопеда. Так, наприклад, Національна доктрина розвитку освіти в Україні передбачає подолання перешкод, які гальмують адаптацію української освіти до вимог сучасної економіки і інтеграцію до світового освітнього простору.

Ефективність процесу підвищення кваліфікації, за Петеліною Н. Г. (2007 р.), забезпечується завдяки оптимізації процесу корекційно-педагогічної діяльності та використанням спеціальної

програми супроводу вчителів-логопедів. Л. Атнахова (2008 р.) вказує, що забезпечити професійний ріст педагога можливо лише за умови системної безперервної освіти і самоосвіти у процесі організації методичної діяльності. Пінчук Ю. В. (2005 р.) під професійною компетентністю вчителя-логопеда розуміє інтегративну якість фахівця, який виявляє готовність максимально ефективно здійснювати діагностику, корекційно-превентивне навчання та особистісний розвиток осіб з вадами мовлення, тому систему підвищення професійної компетентності педагога необхідно будувати з урахуванням розвитку всіх складових якостей фахівця.

Мета статті – висвітлити особливості та організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності учителя-логопеда дошкільного навчального закладу в професійному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Створення роботи з педагогічними кадрами припускає: створення певної системи, тобто вибір сукупності її компонентів; розкриття функціональних особливостей кожного компонента системи й визначення на цій основі їх достатньої й необхідної кількості; пошук раціональних форм і способів взаємозв'язку та взаємодії компонентів системи, визначення ролі й місця кожного компонента в складі цілого; визначення цілісності системи; створення матеріальної основи функціонування системи. Головне в роботі з кадрами – надання реальної, діючої допомоги педагогам у розвитку їх професійної майстерності, а також необхідних сучасному педагогові здатностей і якостей особистості. Тому для підвищення ефективності функціонування системи роботи з педагогічними кадрами варто керуватися найважливішими вимогами практичної спрямованості: науковості; системності й систематичності; оперативності й оптимального з'єднання різних форм і методів цієї роботи.

Психолого-педагогічний супровід учителів-логопедів в умовах методичних об'єднань має безліч цілей:

- ✓ перенесення акцентів із зовнішніх негативних мотивів педагогічної діяльності у вчителів-логопедів на

зовнішні позитивні й внутрішні, підвищення рівня задоволеності вибраною професією, самовизначення й зниження ризику змінити професію, стимуляція активного саморозвитку і самоосвіти, прагнення до подолання власної інерції;

- ✓ розвиток і збагачення вміння доцільно обходитися зі своїм часом і можливостями, розвиток уміння раціональної організації логопедичної практики;
- ✓ розвиток творчої спрямованості і уміння імпровізувати під час проведення логопедичних занять, удосконалювання власного стилю професійної діяльності;
- ✓ розвиток уміння організації психолого-педагогічного супроводу дитини, розвиток розуміння зростаючої відповідальності вчителя-логопеда в системі комплексного психолого-медико-педагогічного супроводу дитини, організації продуктивної взаємодії з адміністрацією освітньої установи та батьками;
- ✓ активізація процесів самопізнання своїх можливостей, потреб, а також власного професійного досвіду;
- ✓ збагачення професійних знань в області новітніх досягнень науки з корекції мовленнєвих порушень.

Процес підвищення професійної компетентності вчителя-логопеда в рамках методичної служби дає реальну можливість фахівцеві опанувати нові знання й уміння. Важливо враховувати, що система безперервної освіти повинна бути спрямована на максимальну актуалізацію та реалізацію особистісних функцій педагога, його професійних якостей і виступати як спосіб добору відібраного змісту, як механізм проектування корекційно-розвивальної діяльності [2].

У практиці роботи педагогічних колективів усе ширше використовуються нові активні форми проведення засідань: творча дискусія, проблемний стіл, конференція, консультування, методична майстерня, аукціон педагогічних ідей, «круглий стіл», «трибуна передового досвіду», «усний журнал», творчий звіт, проект, гостьовий обмін досвідом, семінар, педагогічний ринг, естафета, ділова гра, рольова гра, «мозкова атака», коучинг

тощо. Як показали дослідження та досвід практичної роботи, процес розвитку складових професійної компетентності вчителя-логопеда повинен бути побудований з урахуванням оптимального використання та оптимальної комбінації різноманітних методів, форм і засобів підвищення кваліфікації. Кожний з обраних методів, так чи інакше, припускає колективне обговорення поставленого питання, розв'язання професійної проблеми, що дозволяють сформулювати такі компоненти професійної компетентності вчителя-логопеда, як планування та організація корекційно-розвивальної діяльності, уміння працювати в колективі з колегами і з колективом дітей, наявність навичок володіння методиками і технологіями корекції порушень мовленнєвого розвитку, організації діяльності для досягнення очікуваного результату, а також прояв і розвиток таких якостей особистості, як цілеспрямованість, активність, динамічність, прагнення до самовдосконалення, віра у власні сили тощо.

Таким чином, значимість методичного об'єднання, як форми підвищення кваліфікації вчителя-логопеда, що забезпечує створення інформаційного простору для обміну педагогічним досвідом і підвищення рівня професійної майстерності й професійної компетентності, зростає. Із цих позицій методична служба наділена певними функціями:

- ✓ компенсаторно-освітньою (ознайомлення педагогів з новою професійно значимою інформацією, сучасними науковими педагогічними досягненнями й інноваційними технологіями);
- ✓ консультаційною (підготовка й проведення консультацій для педагогів, професійне наставництво й коучинг);
- ✓ науково-методичною та інформаційною (відбір і методична обробка сучасних наукових досягнень у сфері освіти, вивчення й узагальнення

перспективного педагогічного досвіду з метою їх застосування в навчально-виховному процесі);

- ✓ моделюючою (моделювання змісту, форм і методів підвищення професійної кваліфікації педагогічних працівників);
- ✓ діагностичною (моніторинг навчально-розвивального процесу, професійного рівня вчителів-логопедів).

Процес проектування та реалізації технології розвитку професійної компетентності вчителя-логопеда в рамках методичного об'єднання передбачає спільну діяльність всіх учасників процесу на основі системного й діяльнісного підходів. Технологія організації процесу розвитку складових професійної компетентності здійснюється поетапно, на кожному з яких визначаються компоненти методичної системи (цільова настанова, зміст підготовки, методи, форми та засоби) відповідно до очікуваного результату – рівня сформованості професійної компетентності вчителя-логопеда (табл. 1).

Управлінська діяльність методичної служби не обмежується забезпеченням традиційної освітньої практики. Виникають тимчасові структури, здатні ініціювати ведення експериментальної роботи та забезпечувати науково-методичний супровід інноваційних процесів. Управлінську діяльність методичної служби допомагає організувати технологія педагогічної взаємодії. Одна з форм – творчі групи, які виконують функцію інформаційного забезпечення, узагальнюють і поширюють педагогічний досвід, створюють нові форми організації корекційно-розвивального процесу. При цьому оцінка якості і результативності методичної роботи повинна проводитися, у тому числі, і з погляду раціональності витраченого часу на її здійснення, її стимулюючої ролі в розвитку самоосвіти педагогів та їх творчості.

Таблиця 1

Технологія організації процесу розвитку професійної компетентності учителя-логопеда в умовах методичної системи

Етапи	I етап	II етап	III етап
Компоненти			
Ціль	Дослідження рівня ПК фахівця в області корекційної	Розвиток особистісних якостей педагога;	Формування умов творчої самореалізації особистості

	педагогіки; формування загального уявлення про значимість ПК педагога; визначення потреби у підвищенні кваліфікації; забезпечення процесу адаптації до професійної діяльності в умовах сучасної системи освіти (засобом формування мотиваційної основи професійної діяльності)	розвиток умінь і навичок корекційної діяльності (засобом формування діяльнісної, когнітивної й особистісної готовності до професійної діяльності)	вчителя-логопеда (засобом активізації процесу формування й актуалізації професійної готовності до здійснення корекційно-розвивальної діяльності); встановлення рівня розвитку ППК фахівця в області корекційної педагогіки
Зміст	Ознайомлення з предметним середовищем діяльності фахівця (джерела, засоби, технології організації корекційно-розвивального процесу): сучасні підходи до організації корекційно-розвивального процесу, державна політика в області логопедії.	Основи організації корекційно-розвивального процесу, сучасні технології корекції мовленнєвих порушень, знання й уміння з питань корекції мовленнєвих порушень; постановка й розв'язання проблемних завдань, аналіз результатів розв'язання професійних завдань	Розробка авторських методик, дидактичних посібників, апробація інноваційних технологій
Методи	Словесні, наочні, аналіз існуючих підручників, посібників, методик, анкетування, тестування	Самостійна робота, проблемно-пошукові (аналіз, розв'язання завдань), проектні, репродуктивні, ігрові	Проектні, експеримент, проблемно-пошукові, самостійна робота, тестування,
Форми	Лекційно-семінарські, індивідуально-групові,	Лекційно-семінарські, індивідуально-групові, ігрові заняття	Лекційно-семінарські, індивідуально-групові
Рівень сформованості ПК	Первинний – адаптивний рівень	Середній – продуктивний рівень	Вищий – креативно-творчий рівень

Дослідно-експериментальна перевірка ефективності розробленого підходу проводилася в кілька етапів. Метою етапу констатації цього дослідження була діагностика вихідного рівня сформованості індивідуально-професійної компетентності фахівців в області корекційної педагогіки, що працюють у дошкільних освітніх закладах. За допомогою анкетування, співбесіди, особистих бесід з учасниками експерименту перевірялася необхідність і доцільність розробки системи розвитку професійної компетентності вчителя-логопеда. Результати експерименту свідчили про недостатність сформованості професійних знань, умінь, навичок і особистісних якостей.

Формуючий етап експерименту носив природний характер, тобто протікав в умовах реальної професійної діяльності й у рамках професійного середовища (методичного об'єднання вчителів-логопедів дошкільних навчальних закладів м. Суми).

На етапі узагальнюючого експери-

менту проаналізовані результати експериментальної перевірки запропонованого підходу з позицій реалізації поставлених цілей. У рамках даного експерименту увага акцентувалася на системних змінах у структурі професійної компетентності (професійна активність педагога, активізація пізнавальної діяльності, самостійність, організаторські та комунікативні здібності). Також оцінювалася якість корекційних послуг, що надаються вчителями-логопедами дошкільних навчальних закладів. Про ефективність запропонованого підходу може свідчити динаміка рівня сформованості професійної компетентності вчителя-логопеда за узагальненим (інтегральним) показником. Якщо на початковому етапі процесу підвищення професійної компетентності у 55% фахівців рівень сформованості був визначений як адаптивний, у 35% – продуктивний рівень, в 10% – креативно-творчий, то на завершальному етапі підготовки 50% слухачів показали

наявність продуктивного рівня та 27 % – креативно-творчого.

Висновки. Враховуючи вищесказане, можна зробити висновок, що технологія діяльності міської методичної служби на основі диференційованого підходу є не тільки формою навчання, підвищення професійної компетентності педагогів, але й дозволяє виявити інноваційні шляхи, форми й методи здійснення корекційно-розвивального процесу, а також рівень майстерності педагогів. Можна стверджувати, що представлена модель методичного супроводу враховує як потреби зовнішнього середовища, так і потреби самого вчителя-логопеда; виступає важливим і невід'ємним компонентом системи підвищення кваліфікації, забезпечуючи відповідну підготовку фахівців у реальному освітньому процесі; забезпечує одержання кожним учителем-логопедом того рівня професіоналізму в оволодінні знаннями, уміннями, навичками, який відповідає його реальним здібностям і можливостям; служить діючим механізмом для саморозвитку педагога й засобом, що активізують учбово-педагогічну працю; створює передумови для безперервного процесу вдосконалювання особистості; спонукає до активізації процесів росту індивідуально-професійної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баскаев Р. М. О тенденциях изменений в образовании и переходе к компетентностному подходу // *Инновации в образовании*. – 2007. – №1.
2. Беляя К. Ю. *Методическая работа в дошкольном учреждении* / К. Ю. Беляя. – М., 1991.
3. Застосування ділової гри на педагогічних радах в спеціальному навчальному закладі / Г. М. Воробель // «Актуальні проблеми корекційної педагогіки і психології»: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського державного університета: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 2007.
4. Гавриш Н. В. *Розвиток зв'язного мовлення дошкільників* / Н. В. Гавриш. – К.: Шкільний світ, 2006.
5. Петелина Н. Г. *Мастерство учителя-логопеда: содержание, формы, этапы и методы формирования: учеб.-метод. пособие* / Н. Г. Петелина. – Курск, 2006.

УДК 371.134-057.875:376.1:81'342.2:398.5

Ю. С. Щепенко

*студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»,*

І. В. Кравченко

*викладач кафедри логопедії,
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка*

ВИКОРИСТАННЯ ЖАНРІВ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ У РОБОТІ НАД УДОСКОНАЛЕННЯМ ДИКЦІЇ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ

У статті розглянуто можливість застосування жанрів усної народної творчості щодо вдосконалення дикції майбутніх логопедів, а також розкрито прийоми, за допомогою яких можна самостійно вдосконалити дикцію.

В статье рассмотрена возможность применения жанров устного народного творчества при совершенствовании дикции будущих логопедов, а также раскрыты приемы, с помощью которых можно самостоятельно совершенствовать дикцию.

The opportunity of usage of oral folk art concerning improvement of future speech therapist's utterances (diction) and ways with the help of which utterances (diction) will be improved by itself is shown in the article.

Ключові слова: мовлення, дикція, усна народна творчість.

Ключевые слова: речь, дикция, устное народное творчество.

Key words: speech, utterance (diction), oral folk art.

Постановка проблеми. Живе усне переконливе мовлення – важливий засіб багатоманітного та різноспрямованого впливу на слухача. Правильне, унормоване усне мовлення може забезпечити швидкість взаємопорозуміння між учасниками комунікативного акту. Одного неточного, невдало сказаного або погано вимовленого слова іноді досить, щоб зіпсувати усе враження.

Запорукою успішного усного мовлення є добре поставлений голос. Але, щоб добре говорити, треба не лише володіти своїм голосом, але й мати добре відпрацьовану дикцію.

Правильна дикція є важливою вимогою до мовлення людини, вона